

Europeiska
kommissionen

MEDBORGARGUIDE FÖR TILLGÅNG TILL RÄTTSLIG PRÖVNING I MILJÖFRÅGOR

Miljö

MEDBORGARGUIDE FÖR TILLGÅNG TILL RÄTTSLIG PRÖVNING I MILJÖFRÅGOR

Europeiska kommissionen
Generaldirektoratet för miljö

Varken Europeiska kommissionen eller någon person som agerar på kommissionens vägnar är ansvarig för hur nedanstående uppgifter används.

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2018

© Europeiska unionen, 2018

Vidareutnyttjande tillåtet med angivande av källan. Policyn för vidareutnyttjande av kommissionens handlingar styrs av beslut 2011/833/EU (EUT L 330, 14.12.2011, s. 39).

För vidareutnyttjande eller kopiering av fotografier eller annat material som inte omfattas av EU:s upphovsrätt måste tillstånd begäras direkt från upphovsrättsinnehavaren.

Print	KH-03-18-077-SV-C	ISBN 978-92-79-89642-2	doi:10.2779/275192
PDF	KH-03-18-077-SV-N	ISBN 978-92-79-89662-0	doi:10.2779/1418

INNEHÅLL

INLEDNING	3
GRUNDER	4
GARANTIerna	8
Talerätt	8
Domarens granskning	12
Avhjälpande åtgärder	17
Kostnader	19
Skälig tid	21
Praktisk information	22

Friskrivning:

Denna medborgarguide skapar inte på något sätt någon skyldighet för medlemsstaterna. Den definitiva tolkningen av unionsrätten är EU-domstolens exklusiva behörighet.

INLEDNING

Den 28 april 2017 antog den Europeiska kommissionen ett meddelande om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor ^(a) för att i detalj förklara vad EU-domstolen hade att säga om hur nationella domstolar borde hantera miljötvister som inleds av medlemmar av allmänheten mot beslut, handlingar eller underlåtelser av medlemsstaternas offentliga myndigheter ^(b).

Genom att använda ett format med *"vanligt förekommande frågor"* tillhandahåller denna medborgarguide en sammanfattning av de huvudsakliga punkterna i meddelandet. Själva meddelandet är den ursprungliga källan till information och ska konsulteras för mer detaljerade förklaringar. Korshänvisningar tillhandahålles i denna guide.

Medborgarguiden har sammanställts av Europeiska kommissionens generaldirektorat för miljö. Den är inte bindande eller avsedd att på något sätt avvika från det väsentliga innehållet i meddelandet.

---

^(a) C(2017)2616, EUT C 275, 18.8.2017, s. 1, tillgänglig i flera språkversioner på <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/legislation.htm>

^(b) Den täcker miljötvister mellan privata parter, se punkt 15 i meddelandet.

GRUNDER

Vad menas med tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor?

Tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor är en samling garantier som säkerställer att medlemmar av allmänheten kan ifrågasätta lagligheten i beslut, handlingar eller underlåtelser av medlemsstaternas offentliga myndigheter, inför en nationell domstol. "Medlemmar av allmänheten" avser enskilda personer och deras föreningar.

Samlingen med garantier täcker vad som bör hända innan, under och efter det att talan väcks.

Samlingen består av

Rätten att väcka talan.

Tillräcklig prövning av talan inför en nationell domstol.

Domstolens åtgärder för att rätta till felen, om domstolen bifaller talan.

Skydd av den klagande parten, så att denne inte tvingas betala förbjudna kostnader, särskilt om domstolen avvisar talan.

Skyndsamhet i hanteringen av talan.

Praktisk information om hur du kan väcka talan.

Mot vilka beslut, handlingar och underlåtelse kan jag väcka talan?

Beslut, handlingar och underlåtelse som omfattas av Europeiska unionens (EU:s) miljölagstiftning.

EU har antagit viktiga lagar för att skydda miljön. Lagarna syftar till att minska avfall och att säkerställa luftens, vattnets och naturens kvalitet. Införlivandet av lagarna kräver följande:

- Att nationella parlament och statsråd antar nationell lagstiftning och förordningar som fastställer skyldigheter för enskilda myndigheter och skapar rättigheter för allmänheten.
- Att enskilda myndigheter ska anta planer och program, se över miljökonsekvensbedömningar, genomföra samråd med allmänheten, besluta om ansökningar om tillstånd och andra godkännanden, granska miljöns tillstånd och uppfylla andra miljöuppgifter ⁽¹⁾.

Tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor omfattar beslut, handlingar och underlåtelse på dessa olika nivåer av införlivandet. Även exceptionella situationer kan omfattas, såsom beslut att reglera en otillåten handling eller verksamhet ⁽²⁾.

Mot vilka beslut, handlingar och underlåtelse kan jag klaga?

Det finns två breda motiveringar.

För det första måste enskilda och deras föreningar ha möjlighet att skydda alla rättigheter som de åtnjuter enligt EU:s miljölagstiftning. Detta innebär att de har möjlighet att klaga på alla beslut, handlingar och underlåtelse som åsidosätter dessa rättigheter.

För det andra bygger EU på lagar och rättsstatsprincipen. Det är nödvändigt att offentliga myndigheter kan ombedjas att på korrekt sätt uppfylla miljömässiga förpliktelser som de har ålagts. Annars finns det en risk att lagen kan komma att betyda olika saker på olika platser och att miljöskyddet kan vara lägre i vissa delar av EU jämfört med andra ⁽³⁾.

Vilka slags miljömässiga rättigheter har enskilda och deras föreningar?

Det finns två slags rättigheter: processuella och materiella.

De processuella rättigheterna har oftast att göra med allmänhetens deltagande. Vanligtvis har dessa rättigheter att göra med hur en offentlig myndighet informerar allmänheten om ett föreslaget beslut, tar emot synpunkter från medlemmar av allmänheten, beaktar dessa synpunkter och annonserar det slutgiltiga beslutet offentligt ⁽⁴⁾. EU:s miljölagstiftning fäster stor vikt vid effektivt deltagande från allmänhetens sida, eftersom det innebär att medlemmar av allmänheten kan uttrycka sina tveksamheter och att myndigheterna tar hänsyn till dessa.

Materiella rättigheter omfattar enskildas intressen såsom människors hälsa, skydd av egendom och rätten att använda miljön för ett specifikt syfte såsom fritidsfiske. Många EU-miljölagar syftar till att skydda människors hälsa, till exempel finns det lagar för att kontrollera luftföroreningar eller för att skydda dricksvattnet. Materiella rättigheter kan också uppstå enligt EU:s naturskyddslag, särskilt för att miljöorganisationer ska kunna agera i allmänhetens intresse ⁽⁵⁾. ”Varken vattnet eller fiskarna som simmar i det kan gå till domstolen. Likaså har träden ingen partsbehörighet” ⁽⁶⁾. Dock kan miljöorganisationer tala för dem.

⁽⁵⁾ Förslag till avgörande av generaladvokat Sharpston i målet C-664/15, *Skydd*, punkt 77.

Hur har tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor utvecklats?

EU:s rättssystem, det vill säga det övergripande rättsliga systemet för EU, kräver att lagar som har antagits på EU-nivå ska vara effektivt implementerade. Detta innebär bland annat att nationella domstolar ska upprätthålla rättigheter och skyldigheter. År 2005 blev EU bundet av ett internationellt avtal, Århuskonventionen ⁽⁴⁾, som bland annat främjar tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor och erkänner den speciella roll som miljöorganisationer utövar när de försvarar miljön. Parallellt införde EU bestämmelser om tillgång till rättslig prövning till specifika delar av EU:s miljölagstiftning. Med tiden har EU-domstolen uttalat sig i ett flertal avgöranden om vad tillgång till rättslig prövning ska innebära i praktiken. Många av dessa avgöranden är svar på frågor från nationella domstolar som ber om EU-domstolens tolkning om hur de ska hantera vissa rättsliga klagomål. Sådana klagomål har vanligtvis lämnats in av enskilda eller föreningar som är bekymrade över miljön. I EU:s rättsordning är EU-domstolens tolkning av EU-lagstiftningen bindande för medlemsstaternas myndigheter, inkluderat de nationella domstolarna ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsfattande och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

GARANTIerna

Talerätt

Enskilda eller deras föreningar kan endast höras av en domare om de har talerätt. Denna rätt kallas för *"partsbehörighet"*. Partsbehörighet är fundamentalt. Partsbehörigheten innebär rätt att skydda andra rättigheter, det vill säga formella och materiella rättigheter som nämns under *"grunder"*. Utan partsbehörighet kommer inte de andra garantierna för tillgång till rättslig prövning att gälla (?).

Vem har partsbehörighet?

Om och i vilken utsträckning någon har partsbehörighet varierar beroende på

- > reglerna om partsbehörighet i varje nationellt rättssystem,
- > huruvida medlemsstaterna föreskriver att partsbehörighet ska bevisas i förhållande till särskilda delar av EU-miljölagstiftningen,
- > huruvida den talan väcks av en enskild person eller en erkänd miljöorganisation,
- > huruvida formella eller materiella EU-rättigheter står på spel.

Vad säger nationella regler om partsbehörighet?

Olika nationella regler säger olika saker. Vissa medlemsstater går så långt att de tillåter allmän partsbehörighet, vilket kallas *actio popularis* (rätt för envar att tala). Andra medlemsstater kräver att klaganden ska bevisa för domaren att klaganden har ett tillräckligt intresse för att väcka talan. Samtidigt kräver andra medlemsstater att klaganden ska visa att det omtvistade beslutet eller den ifrågasatta handlingen eller underlåtenheten strider mot rättigheter som klaganden åtnjuter.

Är de nationella reglerna avgörande?

Inte nödvändigtvis. Om en nationell regel begränsar rätten att väcka talan alltför mycket kan den nationella domstolen bli tvungen att åsidosätta de nationella reglerna för att uppfylla EU-lagstiftningen. Särskilt kan EU-lagstiftningen kräva att domstolen ska skydda en bredare uppsättning av formella och materiella rättigheter än vad som krävs av de nationella reglerna.

Vilka särskilda delar av EU-miljölagstiftningen kräver att partsbehörighet ska bevisas?

De som innehåller särskilda bestämmelser om tillgång till rättslig prövning.

Delarna av lagstiftningen i fråga täcker beslut, handlingar och underlåtelser som gäller förfrågningar om information om miljö, miljökonsekvensbedömning, tillstånd för industrier och miljöansvar ⁽⁸⁾.

Vilka är skillnaderna mellan partsbehörigheten för enskilda och för miljöorganisationer?

Utgångspunkten är att både en enskild person och en förening kan väcka talan för att skydda rättigheter som de åtnjuter.

Dock syftar Århuskonventionen och några specifika delar av EU:s miljölagstiftning som har nämnts ovan till att ge en extra garanti vad gäller partsbehörighet för några miljöorganisationer. Motiveringen till detta är att organisationerna handlar i allmänhetens intresse för att skydda miljön. Om sådana organisationer saknar partsbehörighet finns det risk för att vissa allmänna intressen, såsom skydd av naturen, aldrig hamnar i en advokats händer. Miljöorganisationernas viktiga roll har erkänts av EU-domstolen.

Den extra garanti som ges dessa organisationer är att den nationella domstolen automatiskt måste behandla dem som om de är behöriga att väcka talan. Detta innebär att de anses uppfylla alla krav på partsbehörighet som anges i nationell lagstiftning. En enskild person måste däremot först övertyga domaren om att personen har ett tillräckligt intresse eller en rättighet som har inskränkts.

Kan medlemsstaterna begränsa det särskilda erkännande av miljöorganisationers partsbehörighet?

I princip, ja.

Dock får inte ett kriterium som har fastställts av en medlemsstat göra det alltför svårt för en miljöorganisation att erhålla partsbehörighet. Vidare ska de ta hänsyn till små och lokala miljöorganisationer. Till exempel får ett krav på antal medlemmar inte sättas för högt ⁽⁹⁾.

Vilken partsbehörighet ska tillerkännas när EU:s formella och materiella rättigheter står på spel?

I ett antal viktiga avgöranden har EU-domstolen redogjort för vilken partsbehörighet de nationella domstolarna ska erkänna för att upprätthålla EU:s formella och materiella rättigheter och säkerställa uppfyllandet av skyldigheter som åläggs offentliga myndigheter. Dessa bestämmelser visar att EU-lagstiftningen ibland kräver att partsbehörighet ska erkännas **även om den inte nämns i någon specifik del av EU-lagstiftningen**.

Till exempel har domstolen bekräftat behovet av att nationella domstolar erkänner

- en miljöorganisations partsbehörighet för att väcka talan mot en offentlig myndighets beslut som godkänner ett projekt på en plats som skyddas av en EU-miljölag ⁽¹⁰⁾,
- en miljöorganisations partsbehörighet för att väcka talan mot en offentlig myndighets beslut som beviljar undantag (det vill säga dispens) från ett förbud mot att jaga brunbjörnar som anges i samma EU-miljölag ⁽¹¹⁾,
- enskildas och företags partsbehörighet för att väcka talan mot en offentlig myndighets underlåtenhet att anta en plan som krävs enligt en EU-lag som syftar till att minska allmänhetens exponering för luftföroreningar ⁽¹²⁾.

I de fall som nämns kräver EU-domstolen att partsbehörighet ska erkännas även om tillämpliga EU-lagar inte innehåller någon särskild bestämmelse om tillgång till rättslig prövning, och även om de nationella bestämmelserna inte erkänner partsbehörighet ^(e).

---

^(e) Sedan meddelandet publicerades har EU-domstolen meddelat ett avgörande i december 2017, i ett mål som gällde en ny verksamhet som kan påverka kvaliteten i en vattensamling, se målnummer C-664/15, *Protect*.

Domarens granskning

Den nationella domaren har i uppdrag att kontrollera om den offentliga myndigheten agerade på rätt sätt enligt lagen.

Detta kallas för *"domstolsprövning"*. Domstolsprövning innebär granskning av fakta som ligger till grund för myndighetens agerande eller underlåtenhet. Det innebär också granskning av vad myndigheten var tvungen att göra enligt ifrågavarande EU-miljölagar.

Omfattningen av domstolsprövningen har två aspekter. Den första aspekten är om domaren kan vägra att granska vissa delar av lagen och juridiska argument.

Den andra aspekten är hur noggrant domaren behöver granska fakta och argument som är giltiga. Detta kallas för *"kontrollkriterier"* ⁽¹³⁾.

Kan en nationell domstol begränsa de rättsliga områdena och argumenten som ska granskas?

Ja, i viss omfattning.

Vid rättsliga anspråk mot beslut som gäller specifika aktiviteter har EU-domstolen godkänt att nationella domstolar kan begränsa en enskild person till att använda juridiska argument som stödjer det intresse eller den rättighet som gav personen talerätt. Dock tillämpas inte denna begränsning på erkända miljöorganisationer. Dessa har rätt att åberopa alla bestämmelser i EU:s miljölagstiftning i sin argumentation ⁽¹⁴⁾.

Kan den nationella domstolen begränsa ett rättsligt anspråk till samma invändningar som gjordes i ett föregående administrativt förfarande?

Innan en offentlig myndighet fattar ett beslut pågår ibland ett administrativt förfarande som gör att en enskild eller en miljöorganisation kan inkomma med invändningar. Om den enskilda personen eller miljöorganisationen sedan väcker talan tvingar vissa nationella regler dem till att hålla fast vid samma invändningar som de hade under det administrativa förfarandet. Detta kallas för *"preklusion"* av argument.

I ett avgörande i ett mål om en offentlig myndighets beslut om en viss verksamhet har EU-domstolen avvisat preklusion. EU-domstolen fastställde att preklusion av argument inte kommer att säkerställa en effektiv rättslig prövning och att den nationella domstolen är tvingad att granska den formella och materiella lagligheten av det omtvistade beslutet ⁽¹⁵⁾.

Vad gäller för argument som är rättsstridiga eller som läggs fram i ond tro?

Den nationella domstolen kan vägra att granska sådana argument, dvs. inte tillåta dem ⁽¹⁶⁾.

Ska samma standard för prövning tillämpas runtom i EU?

I viss mån, ja.

Å ena sidan finns det redan olika standarder för granskning i olika medlemsstater. Vissa nationella standarder kräver eller tillåter att den nationella domstolen genomför en mer djupgående prövning av det omtvistade beslutet, eller den ifrågasatta handlingen eller underlåtelsen, jämfört med andra. EU-domstolen accepterar att det är möjligt med olika standarder. Dock kräver EU-domstolen, oavsett vilken standard som gäller, att de nationella domstolarna måste vara kapabla att effektivt tillämpa alla principer och bestämmelser i relevant EU-lagstiftning. Detta innebär att ta

hänsyn till detaljerna och syftena i specifika EU-lagar och att upprätthålla relevanta EU-rättigheter och skyldigheter. Därför finns det en gemensam minimistandard som ska tillämpas av alla nationella domstolar ⁽¹⁷⁾.

Vad ska den nationella domstolen granska när den tillämpar en standard för prövning?

Den nationella domstolen ska pröva den formella och materiella giltigheten av det beslut, den handling eller den underlåtelse som är omtvistad.

Vad är relevant för den nationella domstolens prövning av den formella giltigheten?

Formell giltighet syftar på

- huruvida den offentliga myndigheten hade rättslig befogenhet att fatta det omtvistade beslutet, eller att agera eller underlåta att agera på det sätt som kritiseras,
- huruvida den offentliga myndigheten helt och fullt följde ett förfarande som har fastställts för att fatta det omtvistade beslutet, eller för att agera på det sätt som kritiseras, till exempel ett förfarande som kräver samråd med allmänheten,
- huruvida beslutet eller handlingen står att finna i korrekt form.

Prövning av formell giltighet kan också omfatta beslut, handlingar eller underlåtelser beträffande reglering av olagliga åtgärder ⁽¹⁸⁾.

Vad innebär prövning av materiell laglighet?

Materiell prövning innebär kontroll huruvida innehållet i en lag har kränkts. Den omfattar domstolens prövning av **de fakta och de motiveringar som ligger bakom det omtvistade beslutet, eller handlingen eller underlåtelser som ifrågasätts.**

Varför är den nationella domstolen tvingad att granska fakta i ett mål?

Om en nationell domare aldrig kunde granska de fakta som ligger till grund för en offentlig myndighets beslut skulle detta redan från början kunna hindra klaganden från att effektivt väcka en potentiellt motiverad talan. Om myndigheten har använt felaktiga, ofullständiga eller feltolkade fakta har misstaget en direkt följd för kvaliteten på beslutet, handlingen eller underlåtelsen som står på spel och kan äventyra målen med EU:s miljölagstiftning ⁽¹⁹⁾.

Vad menas med granskning av grunderna för ett beslut, en handling eller en underlåtelse?

När en offentlig myndighet fattar ett beslut eller agerar eller avstår från att agera har den ofta ett visst utrymme för skönsmässiga bedömningar. Detta utrymme omfattar sättet på vilket myndigheten granskar relevanta fakta och vilka slutsatser myndigheten drar från dessa fakta. En prövning av grunderna för ett beslut, en handling eller en underlåtelse innebär att den nationella domstolen kontrollerar hur den offentliga myndigheten använde sitt utrymme för skönsmässig bedömning.

När den nationella domstolen gör detta måste den ta hänsyn till detaljerna och syftena i specifika EU-lagar och upprätthålla relevanta EU-rättigheter och -skyldigheter. För ett antal specifika EU-miljölagar har EU-domstolen angett hur den nationella domstolen ska kontrollera den offentliga myndighetens användning av dess utrymme för skönsmässiga bedömningar. Till exempel har EU-domstolen fastställt ett strikt test för att kontrollera användning av utrymmet för skönsmässiga bedömningar beträffande beslut om planer och projekt som kan påverka platser som är skyddade av EU:s naturlagstiftning ⁽²⁰⁾.

I allmänhet är det så, att ju större effekt ett beslut, en handling eller en underlåtelse har, desto mer intensiv kan domstolens prövning av den skönsmässiga bedömningen behöva vara. Detta speglar den så kallade proportionalitetsprincipen ⁽²¹⁾.

Hur kan den nationella domstolen veta vad detaljerna och syftena i en viss EU-lag kräver?

Dessa kan vara väl fastställda eller klara. Vid tvivel kan, och i vissa fall måste, den nationella domstolen begära svar på en tolkningsfråga från EU-domstolen ⁽²²⁾.

Måste den nationella domstolen granska giltigheten av nationell lagstiftning och rättsakter?

Ibland.

I synnerhet måste nationella domstolar vara redo att granska om nationell lagstiftning eller rättsakter oskäligen

- hindrar rättigheter som enskilda och deras föreningar åtnjuter enligt EU:s miljölagstiftning, eller
- minskar skyldigheterna som medlemsstaten förväntas uppfylla enligt EU:s miljölagstiftning ⁽²³⁾.

Hur kan den nationella domstolen hantera frågor som gäller giltigheten av EU-lagar och rättsakter som har antagits av EU-organ?

Det finns ett förfarande som kräver att den nationella domstolen ska ansöka om att EU-domstolen ska fastställa att EU-lagar eller rättsakter [i sig] är ogiltiga ⁽²⁴⁾. I dessa fall genomför EU-domstolen själv en rättslig kontroll.

Avhjälpande åtgärder

Den nationella domstolens roll går utöver att fastställa huruvida den offentliga myndigheten agerade lagligt. Särskilt kan domaren behöva fatta några beslut om den anser att den offentliga myndigheten har agerat i strid med lagen.

En offentlig myndighets olagliga åtgärder, eller brist på åtgärder, kan hota eller orsaka skada för allmänheten eller miljön. Om hotet eller skadan är allvarlig ska den nationella domstolen utfärda ett föreläggande om att upphäva, upphöra med eller åtgärda hotet eller skadan, och säkerställa att EU-lagstiftningen följs. Sådana förelägganden kallas för effektiva rättsmedel eller rättelseåtgärder. Beroende på hotet eller skadan kan olika former av förelägganden vara lämpliga. Medlemsstaternas rättssystem ska ge domstolarna behörighet att fatta sådana beslut ⁽²⁵⁾.

Vad händer om en nationell domstol anser att en offentlig myndighet har begått ett mindre formellt fel?

Mindre formella fel kräver inte effektiva rättsmedel eller rättelseåtgärder, förutsatt att det kan fastställas att felet inte har en betydelse för det omtvistade beslutet från den offentliga myndigheten. Det är den offentliga myndigheten, inte klaganden, som ska bevisa detta ⁽²⁶⁾.

... eller om ett tillstånd, en rättsakt eller nationell lagstiftning strider mot EU:s miljölagstiftning?

Under sådana omständigheter är det lämpligt med ett föreläggande om att tillfälligt upphäva, upphäva eller ogiltigförklara beslutet eller handlingen ⁽²⁷⁾.

... eller om den offentliga myndigheten har underlåtit att vidta en åtgärd, i strid med lagen?

Offentliga myndigheter måste vidta allmänna eller särskilda åtgärder för att säkerställa att EU:s miljölagstiftning följs. Om myndigheterna brister i att göra detta kan det bli nödvändigt att den nationella domstolen ingriper. Till exempel kan domstolen kräva att den offentliga myndigheten ska anta en luftkvalitetsplan som krävs enligt lag, för att angripa höga nivåer av luftföroreningar ⁽²⁸⁾.

... eller om den offentliga myndighetens olagliga handling eller underlåtelse redan har orsakat skada?

Här ska besluten syfta till att rätta till den skada som har orsakats. Detta kan innebära att en miljökonsekvensbedömning ska slutföras, om en sådan har underlåtit, eller i extrema fall kräva att olagliga arbeten som redan har genomförts ska nedmonteras ⁽²⁹⁾. Förutsatt att vissa villkor uppfylls kan ett beslut ersätta allmänheten för ekonomiska förluster som allmänheten har drabbats av på grund av den olagliga handlingen eller underlåtelsen ⁽³⁰⁾.

Vad ska man göra om det finns en risk för att en skada kan inträffa innan den nationella domstolen kan meddela sin slutgiltiga dom?

Det kan ta väsentlig tid innan den nationella domstolen fullständigt kan granska alla argument som har lämnats in till domstolen och meddela en slutgiltig dom. Under tiden kan det omtvistade beslutet, handlingen eller underlåtelsen orsaka allvarliga eller irreparabla skador på miljön. Risker kan hanteras genom interimistiska åtgärder, som ibland kallas för förbuds föreläggande. Dessa är beslut som tillfälligt upphäver ett omtvistat beslut eller en omtvistad handling, eller om det rör sig om en underlåtelse, tvinga den offentliga myndigheten att vidta vissa tillfälliga åtgärder. De nationella rättssystemen måste ge domstolarna befogenhet att fatta sådana beslut när det är lämpligt ⁽³¹⁾.

Kostnader

Domstolsprocesser kostar pengar. I de flesta länder måste den part som förlorar betala både sina egna och den andra partens kostnader. Detta kallas för *"principen om att den förlorande parten betalar"*. Risken för att man ska bli tvungen att betala mycket pengar kan vara avskräckande för att väcka ett rättsligt anspråk. Detta förklarar varför EU-lagstiftningen kräver att medlemsstaterna ska säkerställa att domstolsprocesser beträffande miljölagstiftning inte ska vara oöverkomligt kostsamma ⁽³²⁾.

Vad innebär "inte oöverkomligt kostsam"?

Oöverkomligt kostsam innebär att en person hindras från att vända sig till domstol på grund av den ekonomiska bördan som kan uppstå som ett resultat ⁽³³⁾. EU-rätten fastställer inte någon tröskel för att bestämma när en kostnad blir oöverkomlig. Det beror på de särskilda omständigheterna. Kostnaderna ska också vara rimligen förutsebara för en potentiell klagande ⁽³⁴⁾.

Vilka slags kostnader täcks?

Kravet på att kostnaderna ska vara överkomliga syftar på alla kostnader för att delta i en process. Följande kostnader täcks:

- Domstolsavgifter.
- Kostnaden för juridiska ombud, inkluderat kostnaderna som tilldöms till förmån för den andra sidan.
- Kostnader för bevisning och arvoden till sakkunniga.
- Eventuella finansiella garantier som en klagande ombuds att tillhandahålla, till exempel för att erhålla en interimistisk åtgärd.

Det syftar också på kostnaden för olika steg i en process, till exempel överklaganden ⁽³⁵⁾.

Hur ska en nationell domstol respektera kravet på att processen inte ska vara oöverkomligt kostsam när domstolen tillämpar principen om att förloraren betalar?

Principen om att förloraren betalar är i linje med EU-lagstiftning. Den nationella domstolen måste dock respektera kravet på att processen inte ska vara oöverkomligt kostsam när domaren fattar beslut om rättegångskostnader mot en klagande som har förlorat. De nationella domstolarna kan ta hänsyn till ett antal subjektiva faktorer som har att göra med det specifika fallet och klaganden, såsom klagandens ekonomiska situation och vikten av vad som står på spel för klaganden och för miljön. I vilket fall som helst måste domaren alltid säkerställa att de tilldömda rättegångskostnaderna inte är objektivt oskäliga ⁽³⁶⁾.

Vilken roll spelar eventuellt rättshjälp?

Rättshjälp för dem som saknar tillräckliga resurser kan bidra till att säkerställa att processen inte blir oöverkomligt kostsam. Medlemsstaterna kan tillhandahålla rättshjälp på många olika sätt ⁽³⁷⁾.

Skälig tid

Medlemsstaterna ska se till att den rättsliga prövningen sker inom skälig tid. Skälig tid är en grundläggande garanti för att den rättsliga prövningen kommer att vara effektiv ⁽³⁸⁾.

Fastställer EU-lagstiftningen några särskilda tidsgränser för slutförandet av den rättsliga prövningen?

Nej, EU-lagstiftningen fastställer inte några särskilda tidsgränser.

Kan medlemsstater fastställa tidsfrister för att väcka rättsliga anspråk?

Ja. Tidsgränserna för att väcka rättsliga anspråk är i linje med EU-lagstiftningen, förutsatt att de är skäliga. Sådana tidsgränser berättigas av rättssäkerhetsskäl.

Praktisk information

Medlemsstater är skyldiga att tillhandahålla information till allmänheten om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. De måste göra det på ett tillräckligt klart och precist sätt. Informationen ska nå en bred och representativ publik ⁽³⁹⁾.

Vilka skyldigheter har medlemsstaterna beträffande innehållet i informationen?

Informationen ska täcka alla aspekter av tillgång till rättslig prövning som är relevant för en medlem av allmänheten, när denne beslutar huruvida ett rättsligt anspråk ska väckas eller ej. Informationen ska vara fullständig, korrekt och uppdaterad. Alla rättskällor som används för att fastställa villkoren för åtkomst ska täckas, inkluderat nationell rättspraxis när denna spelar en viktig roll. Informationen ska vara tydlig och kunna förstås av personer som inte är jurister.

Vart kan jag vända mig i en medlemsstat för att få denna information?

Det är upp till medlemsstaterna att bestämma vem som är ansvarig för att tillhandahålla informationen. Vanligtvis är det en god idé att börja med att be om informationen från justitiedepartementet.

Är information tillgänglig på EU-nivå?

Ja. Information om tillgång till rättslig prövning som gäller i medlemsstaterna, inkluderat beträffande miljöfrågor, kan finnas via e-juridikportalen som har inrättats av Europeiska kommissionens generaldirektorat för rättsliga frågor och konsumentfrågor. Länken finns här: https://e-justice.europa.eu/content_access_to_justice_in_environmental_matters-300-sv.do?init=true

-
- (¹) Punkterna 32–33 i meddelandet.
- (²) Punkt 135.
- (³) Punkterna 35–37.
- (⁴) Punkterna 45–47.
- (⁵) Punkterna 48–57.
- (⁶) Punkterna 17–30.
- (⁷) Punkterna 58–107.
- (⁸) Punkt 28.
- (⁹) Punkterna 74–83.
- (¹⁰) Punkterna 69–70.
- (¹¹) Punkt 104.
- (¹²) Punkt 104.
- (¹³) Punkt 108.
- (¹⁴) Punkterna 115–117.
- (¹⁵) Punkt 121.
- (¹⁶) Punkt 122.
- (¹⁷) Punkterna 140–141.
- (¹⁸) Punkt 135.
- (¹⁹) Punkt 137.
- (²⁰) Punkt 144.
- (²¹) Punkt 150.
- (²²) Punkt 149.
- (²³) Punkterna 151–153.
- (²⁴) Punkt 154.
- (²⁵) Punkterna 155–173.
- (²⁶) Punkt 158.
- (²⁷) Punkterna 159–162.
- (²⁸) Punkterna 163–164.
- (²⁹) Punkterna 168–169.
- (³⁰) Punkterna 166–167.
- (³¹) Punkterna 170–173.
- (³²) Punkterna 174–195.
- (³³) Punkt 181.
- (³⁴) Punkt 182.
- (³⁵) Punkterna 183–185.
- (³⁶) Punkterna 186–188.
- (³⁷) Punkterna 194–195.
- (³⁸) Punkterna 196–201.
- (³⁹) Punkterna 202–209.

Kontakta EU

BESÖK

Det finns hundratals Europa direkt-kontor i hela EU. Hitta ditt närmaste kontor på **<http://europa.eu/contact>**

TELEFON ELLER MEJL

Tjänsten Europa direkt svarar på dina frågor om EU. Kontakta tjänsten på något av följande sätt:

- Ring det avgiftsfria telefonnumret **00 800 6 7 8 9 10 11** (en del operatörer kan ta betalt för samtalet).
- Ring telefonnumret **+32 22999696**.
- Mejla via webbplatsen (**<http://europa.eu/contact>**).

EU-information

PÅ NÄTET

På webbplatsen Europa finns det information om EU på alla officiella EU-språk (**<http://europa.eu>**).

EU-PUBLIKATIONER

Ladda ned eller beställ både gratis och avgiftsbelagda EU-publikationer från EU Bookshop (**<http://bookshop.europa.eu>**). Om du behöver flera kopior av en gratispublikation kan du kontakta Europa direkt eller ditt lokala informationskontor (<http://europa.eu/contact>).

EU-LAGSTIFTNING OCH ANDRA RÄTTSLIGA HANDLINGAR

Rättsliga handlingar från EU, inklusive all EU-lagstiftning sedan 1951, finns på alla officiella EU-språk på EUR-Lex (**<http://eur-lex.europa.eu>**).

ÖPPNA DATA FRÅN EU

På EU:s portal för öppna data (**<http://data.europa.eu/euodp/sv/data>**) finns dataserier från EU. Dataserierna får laddas ned och användas fritt för kommersiella och andra ändamål.

